

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolornas arbete för
att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan vid
Jensen gymnasium Södra
i Stockholms kommun

Innehåll

Inledning	sid. 1
Bakgrundsuppgifter om Jensen gymnasium Södra	sid. 1
Bakgrund och syfte	sid. 2
Frågeställningar	sid. 2
Resultat	sid. 3
Metod och material	sid. 6

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan på yrkesprogram under hösten 2014 och våren 2015. Granskningen vid Jensen gymnasium Södra i Stockholms kommun ingår i detta projekt. Granskningen görs med utgångspunkt från ett antal elever vid den utvalda skolan, (se metodavsnitt). Resultatet avser således endast de elever på skolan vars skolsituation har granskats. Det finns fler elever med frånvaroproblematik på skolan, men deras studiesituation har således inte granskats.

Jensen gymnasium Södra besöktes den 13–15 januari. Ansvariga inspektörer har utredarna Helena Boëthius och HG Arvidsson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 30 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande rapport. För de skolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Jensen gymnasium Södra

Jensen gymnasium Södra är en fristående gymnasieskola i Stockholms kommun. Innevarande läsår har skolan cirka 500 elever. Skolan erbjuder ekonomiprogrammet med inriktningarna ekonomi och juridik, handelsprogrammet med inriktning handel och service, naturvetenskapsprogrammet med inriktning naturvetenskap samt samhällsprogrammet med inriktningarna beteendevetenskap och samhällsvetenskap.

Utbildningen leds av en rektor som till sin hjälp har tre så kallade programchefer. Huvudman för utbildningen är Jensen Education AB.

Bakgrund och syfte

Elever som helt lämnar utbildningssystemet är under stor risk för att hamna utanför arbetsmarknaden och att få såväl ekonomiska som psykosociala problem framöver. Även elever som genomgår gymnasieskolan men inte får slutbetyg, riskerar utanförskap från arbetsmarknad och vidare studier, särskilt i de fall då eleverna saknar betyg i ett stort antal kurser.

Trots att i stort sett samtliga ungdomar börjar gymnasieskolan är det endast 74 procent av landets 20-åringar som har ett slutbetyg från gymnasiet¹. För de nationella programmen är det yrkesprogrammen som har lägst andel elever som når ett slutbetyg inom tre år. Totalt sett är det knappt en procent av eleverna som startade på ett nationellt program i gymnasiet hösten 2011 som sedan inte finns registrerade i gymnasieskolan år två eller tre. Det vanligaste skälet till att eleverna inte fullföljer sin skolgång är alltså inte att de helt avbryter sina studier – utan istället att de fortsätter vara formellt registrerade i skolan men utan att nå slutbetyg. Detta pekar på att det finns en grupp gymnasieelever med behov av olika anpassningar och stödåtgärder som skolan bör uppmärksamma och rikta förebyggande insatser till.

En del i arbetet med att motverka studieavbrott handlar om att främja närvaro och deltagande i utbildningen, exempelvis genom en god generell undervisning och en trygg skolmiljö. En annan del i arbetet riktar sig *mer specifikt* till de elever som av olika skäl påbörjat en process mot studieavbrott, där det är centralt att skolan identifierar dessa elever samt utreder och sätter in åtgärder som utgår från varje elevs behov. Ett tydligt uttryck för att en elev är i negativ spiral som kan leda till studieavbrott är när eleven **riskerar att inte nå målen i ett eller flera ämnen och/eller har hög frånvaro i skolan**. Det kan finnas flera orsaker till detta, bl.a. problem i den pedagogiska miljön eller i den sociala miljön. Detta kan också samverka med sådana faktorer som inte har sitt ursprung i skolmiljön t.ex. problem i hemmiljön men där skolan ändå ska stödja eleven till att fullfölja utbildningen.

Kvalitetsgranskningens syfte är därför att granska om elever som riskerar att inte nå kunskapskraven, får det pedagogiska stöd de behöver, för att förebygga att de avbryter sina studier och istället når en yrkesexamen.

Frågeställningar

Förebygger gymnasieskolan studieavbrott genom att möta elevernas behov av pedagogiskt stöd så att eleverna ges möjlighet att nå kunskapskraven och nå en yrkesexamen?

1. Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?

¹ Avser elever i den "gamla" gymnasieskolan då den första årskursen elever i den "nya" gymnasieskolan tar examen våren 2014.

2. Motiveras eleven till att delta i och genomföra de åtgärder som formulerats för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
3. Samverkar berörda aktörer inom skolan kring eleven så att stödet genomförs så effektivt som möjligt?

Resultat

Uti från tidigare nämnda frågeställningar har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i hur skolan arbetar med att förebygga Studieavbrott för eleverna i urvalet och identifierat ett prioriterat utvecklingsområde.

Utvecklingsområde

Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?

Här granskas att de stödåtgärder som formulerats är anpassade för den enskilde eleven och om eleven är involverad i arbetet med att ta fram åtgärder. Det kan avse stödbehov i olika ämnen. Det kan också avse olika dimensioner av stöd, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen. Granskningen innefattar också om och hur åtgärderna och effekter av dem följs upp och utvärderas.

Att kartlägga och utreda behov av stöd.

Granskningen visar att skolan har ett väl fungerande system för att uppmärksamma elever med hög frånvaro eller elever som riskerar att inte målen. Av samtliga intervjuer framgår emellertid att skolan behöver utveckla arbetet med att utreda varför eleverna är frånvarande eller inte når målen och vilka stödinsatser som behövs för att möta deras behov. Enligt flera elever i urvalet behöver lärare och personal i större utsträckning fråga eleverna själva varför de är frånvarande eller vilket stöd de behöver.

Eleverna själva har en god bild av vad de behöver för stöd. Några elever uttrycker att de har svårt att ta tillräckligt ansvar för studierna och att skolan behöver vara tydligare med "vad som inte är okej". En elev uttrycker det som att "någon måste kicka igång mig. Om en lärare hade sagt att 'du måste göra detta' så hade jag gjort det". En annan elev säger att skolan behöver ställa högre krav: "den här skolan är så lätt, man kan komma hit och säga att man ska göra något och sedan gör man inte det" och "då säger skolan ingenting" utan låter eleven göra det valet. Några elever efterfrågar också tydligare återkoppling, både på det som fungerar bra men också på vad de behöver göra för att lyckas bättre.

Lärarna uppger att när de uppmärksammat att elever kan behöva stöd har de informella diskussioner med mentorerna om lämpliga åtgärder: "det förs hela tiden en dialog om enskilda individer och enskilda situationer". Om problemen kvarstår informeras programrektorn som ansvarar för att elevernas behov av stöd utreds och att "konkreta hand-

lingsplaner" tas fram. Lärarnas uppfattning är att orsakerna till att eleverna inte når målen huvudsakligen beror på bristande motivation och frånvaro. Av lärarintervjun framgår dock att lärarna har svårt att beskriva vilka extra anpassningar eller andra stödåtgärder som utredningen visat att eleverna i urvalet behöver. För enskilda elever i urvalet är det även för mentorerna oklart hur elevernas behov av stöd har utretts och vilka stödåtgärder som har beslutats.

Av intervjuer med elevhälsan, programchefen för handelsprogrammet och rektorn framgår att elevhälsans olika yrkeskompetenser inte alltid tas tillvara när elevernas behov av stöd utreds. Exempelvis förekommer att programchefen själv tar beslut om vilka insatser som ska göras för enskilda elever innan kontakt tas med elevhälsan. För huvuddelen av eleverna i urvalet har kuratorn gjort utredningen och specialpedagogen har enbart varit involverad i utredningen av en av eleverna. Skolpsykologen har inte deltagit i utredningen av dessa elevers behov.

I intervjuer ger dock elevhälsan och programchefen en i huvudsak samstämmig bild av vilket stödbehov huvuddelen av eleverna i urvalet behöver. För flera av eleverna handlar det enligt elevhälsan om att det är *"jätte viktigt med struktur, peppning och täta uppföljningar"*. Som framgår ovan sammanfaller det i huvudsak med elevernas egen beskrivning av vilket stöd de behöver.

Att utforma och genomföra stödinsatser

Eleverna i urvalet har emellertid svårt att beskriva hur lärare och mentorer anpassar undervisningen eller på annat sätt ger stöd utifrån deras behov. Som framgår ovan har även lärarna en otydlig bild av vilket stöd eleverna behöver i undervisningen. När det gäller ett par av eleverna ger enskilda lärare uttryck för en annan uppfattning om vilka anpassningar av undervisningen eleverna behöver än vad eleverna själva och annan personal uttrycker. I intervjun med elevhälsan och i rektorsintervjun framkommer att beslutade anpassningar eller andra insatser antingen skrivs ner i ett dokument som delas av alla lärare, eller också mejlas ut till berörda. I intervjun med elevhälsan framkommer emellertid att deras uppfattning är att det varierar i vilken utsträckning lärarna genomför åtgärderna, *"det är lite blandat"*. I mentorsintervjun framkommer att stödet för enskilda elever kan *"tappas bort"* eftersom det är många elever som behöver anpassningar.

Granskningen visar att skolan oftast använder samma åtgärder när elever riskerar att inte nå målen, exempelvis på grund av hög frånvaro. I samtliga intervjuer nämns schemalagd läxhjälp, på skolan kallad *"Smart Study"*, och enskild resurstid med lärare som exempel på sådana åtgärder. Att dessa åtgärder ofta används framgår också av åtgärdsprogram och annan dokumentation av stödinsatser för eleverna i urvalet. Enligt några av eleverna har de dock inte tagit del av dessa stödåtgärder. Någon elev förklarar det med att åtgärderna är frivilliga och att skolan inte kontrollerar närvaron på dessa lektionspass. Lärarna uppger om eleverna att *"man gör överenskommelser men de kommer inte"*.

Eleverna ger emellertid också exempel på förhållningssätt eller stödinsatser som har varit framgångsrika. I flera fall handlar det om enskilda mentorer eller lärares förhållningssätt och insatser. En elev beskriver hur en tidigare mentor *"hade väldigt bra koll"* genom att kontrollera och följa upp frånvaron varje vecka och vara *"väldigt tydlig"* med vikten av att vara på plats. En annan elev beskriver betydelsen av att mentorn tog kontakt nästan varje dag för att stämna av hur det gick i skolan. Två elever beskriver hur de i årskurs 1 fick stöd av en speciallärare, vilket ledde till att de klarade kurser. För en av eleverna var det viktigt att stödet var schemalagt utanför ordinarie lektioner och omfattade hela skolsituationen; eleven beskriver att specialläraren *"hjälpste mig med mina inlämningsuppgifter, läxor, prov och tog kontakt med mina lärare för att kolla av"*. Enligt rektorn är eleverna ofta *"mycket relationsbundna"* och stödet blir därför effektivare när det ges av en person som samtidigt kan bygga en god relation med eleven.

Att följa upp och utvärdera stödinsatser

Av intervjuer med eleverna i urvalet framgår att skolan inte i tillräcklig grad följer upp att de stödinsatser som beslutats för dem faktiskt genomförs. Enligt eleverna reagerar inte skolan när de är frånvarande från exempelvis stödinsatser förlagda till smartstudy-passen. I lärarintervjun framkommer att de är medvetna om att eleverna ofta uteblir från stödlektioner och beskriver att de trots det *"försöker kommunicera samma åtgärder återigen och pusha"*. Lärarna säger i intervjun att skolan har *"flera olika verktyg"* att ta till, men dessa blir enligt lärarna verkningslösa om inte eleverna samtidigt tar sitt ansvar. När skolan använt sig av dessa verktyg kan skolan *"bara göra samma sak igen"*. *"Alltså, vi har ju inte mera"* sammanfattar en lärare.

Det framgår av såväl intervjuer med elever som lärare att de anpassningar som mentorer och programchef anser är viktiga för eleverna i urvalet inte i tillräcklig utsträckning får genomslag i undervisningen. En elev säger att *"det är mycket man säger att man ska göra men som inte blir gjort"*. I rektorsintervjun framkommer att det är mentorn som ansvarar för att följa upp att eleverna upplever att undervisningen anpassas efter deras behov. Av mentorsintervjun framgår emellertid att mentorerna inte alltid har en klar bild av hur undervisningen ska anpassas för enskilda elever i urvalet och om anpassningarna faktiskt genomförs. Vidare framgår av elevintervjuerna att elevernas skolsituation inte följs upp lika frekvent nu när de går i årskurs tre. Eleverna efterlyser tätare avstämningar med sina mentorer där såväl närvaron som kunskapsutvecklingen följs upp.

Enligt elevhälsan är det otydligt vem som följer upp att stödinsatserna faktiskt genomförs för enskilda elever och vilken effekt insatserna har. Det är viktigt att eleverna har en person som *"krokar i att åtgärderna faktiskt skett"*. Elevhälsan uppger vidare att skolan har haft system för att exempelvis kontrollera att eleverna kommer till smartstudy-passen men *"efter ett tag faller det bort"*.

Av intervjuer med personal och skollledning framgår att uppföljningsansvaret huvudsakligen delas mellan mentor och programchef. Granskningen visar emellertid att det

är otydligt vem som ansvarar för uppföljningen av studiesituationen och kunskapsutvecklingen för enskilda elever. Det handlar såväl om huruvida undervisningen anpassas efter elevens behov eller om eleven tar del av andra stödinsatser, som om att följa upp om insatserna får någon effekt. Av rektorsintervjun framgår att uppföljningen för eleverna "*ibland fallit mellan stolarna*" eftersom resurstiden, det vill säga stödtimmar för enskilda elever utöver ordinarie lektionstid, har fördelats på flera lärare. Enligt rektor måste lärarna nu tydligare dokumentera om eleverna har kommit till dessa resurstimmar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Jensen gymnasium Södra behöver utveckla sitt arbete med att kartlägga och utreda elevernas behov av stöd. I det arbetet behöver eleven själv involveras och elevhälsans olika kompetenser tas tillvara i större utsträckning.

Vidare behöver skolan utforma och genomföra stödinsatser så att de motsvarar elevens behov. Skolan behöver tydligare individanpassa åtgärderna och bedöma om de stödinsatser som används är tillräckliga. Skolinspektionen bedömer även att skolan behöver säkerställa att eleverna i urvalet får de extra anpassningar och det särskilda stöd som de enligt skollagen har rätt till.

Slutligen behöver skolan utveckla arbetet med att följa upp om stödinsatserna för enskilda elever faktiskt genomförs och vilka effekt de får. Det gäller såväl anpassningar av undervisningen som andra stödinsatser.

Metod och material

Under hösten 2014 och våren 2015 granskar Skolinspektionen skolornas arbete att förebygga studieavbrott vid 31 skolor i landet. Av dessa skolor har 8 kommunala huvudmän och 23 fristående huvudmän granskats.

Granskningens utgångspunkt har varit djupintervjuer med ca fem elever per skola som vid tidpunkten för granskningen var inskrivna på yrkesprogram. Urvalet av elever har baserats på en riskvärdering av elevens stödbehov, där elever med störst stödbehov valts ut för granskningen. Valet av elever har utgått från risksignaler från betygskatalog tillsammans med omfattande frånvaro. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av de utvalda elevernas individuella studieplaner, eventuella åtgärdsprogram och en sammanställning av skolans dokumenterade systematiska kvalitetsarbete.

Vid besöket har de utvalda eleverna intervjuats enskilt. Även de utvalda elevernas mentorer har intervjuats enskilt. Dessutom har lärare, rektor och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats.